

BACKGROUND REPORT

PRAGUE PRAŽSKÝ
STUDENT STUDENTSKÝ
SUMMIT

UNESCO

**Problematika sexuální výchovy
v rámci preventivního vzdělávání**

1. Úvod

Sexuální výchova je asi nejdiskutovanějším předmětem v dnešní výuce. Její zařazení často provází četné diskuze a protesty v mnoha zemích. Nejedná se o věc zásadní pouze pro země tzv. třetího světa, ale téma je aktuální pro celý svět.

O co se vlastně jedná? Sexuální výchovu ve své definici z podstaty tvoří vše, co přispívá k výchově celistvé osobnosti, schopné poznávat a chápat sociální, mravní, psychologické a fyziologické zvláštnosti jedinců podle pohlaví a díky tomu zformovat optimální mezilidské vztahy s lidmi svého i opačného pohlaví."¹

Velkým problémem je však její tematika týkající se sexuálního života a mnoha jeho aspektů. Díky nejrůznějším kulturním, tradičním zvyklostem a zažitým představám se tak často setkáváme s nesouhlasem a nepochopením. Bohužel důsledky neznalosti mohou být fatální pro značnou část populace a je potřeba se touto problematikou zabývat.

2. Historie

Ve většině kultur s sebou pohlavní dospívání přináší znaky nebezpečí, hanby a hříchu. První sexuální zkušenost představuje velmi významnou událost, v řadě kultur dokonce samotnému aktu předchází několik rituálů.

Popis informací o sexu ze strany matky k dceři se omezoval převážně na informace o manželství a rození dětí. U některých národů, jako například u domorodců Tonga v severovýchodní Africe, si dospívající dívka musela před sexem projít řadou mrzačení, která ji mají učinit pro partnera přijatelnější.²

Sexuální výchova se zdá být stále ne zcela dostatečně prozkoumaným tématem. Výukové materiály o sexu, vztazích a pohlavních nemocech jsou často zastaralé či nedostatečně obsažené. Historii sexuální výchovy můžeme dobře pozorovat na příkladu Velké Británie.³ Před druhou světovou válkou je tomuto tématu věnována jen minimální pozornost. Po roce 1945 se však začalo mluvit o tématech prevence proti nemocem jako je syfilis a kapavka, umělém oplodnění, lidské reprodukci, antikoncepci a vztazích. Nicméně pro většinu mladých lidí přicházela sexuální výchova v příliš malém rozsahu a příliš pozdě. Během 80. let se ze sexuální výchovy stalo politické téma a pozornost se přesunula na výuku o HIV a AIDS.

Od roku 1960 je Populační fond OSN (UNFPA) klíčovým orgánem v prosazování konceptu a postupu ve vzdělávání populace.⁴ V roce 1980 bylo do vzdělávacích programů škol zapojeno kolem 80 zemí celého světa. Mezi hlavní cíle patřilo zlepšení

¹ Definice WHO – Sexuální výchova, www.vychovakezdravi.cz/clanky/sexualni-vychova.html

² History of sexuality, www.historyofsexuality.com

³ The History, www.open2.net/healthliving/body_mind/

⁴ Education is Empowerment: Promoting Goals in Population, Reproductive Health and Gender. Report of a Technical, Consultation on UNFPA's Role in Education. 8-10 December 2003, New York.

péče o rodinu a snížení těhotenství mladistvých. V roce 1994 Mezinárodní konference o populaci a rozvoji dosáhla posunu v přístupu k reprodukčnímu zdraví⁵ a plánovanému rodičovství v kontextu lidských práv a posílení postavení žen. To se pomalu odráželo na vzdělanosti obyvatelstva, které začalo klást větší důraz na sexuální výchovu, prevenci HIV a prosazování genderové rovnosti. V mnoha zemích má rychlost šíření viru HIV na svědomí nedostatečná sexuální výchova.

V Africe začaly některé země vzdělávat své obyvatele v oblasti rodinného života a sexuální výchovy. Například Uganda, za pomoci UNFPA a UNESCO, zařadila tento druh výchovy do formálního vzdělávacího systému v roce 1988. V roce 1990 Nigérie za pomoci Rady USA pro sexuální informaci a výchovu (SIECUS) implementovala kompletní osnovy sexuální výchovy. Nigerijský učební plán rodinného života, HIV a AIDS (FLHE) je on-line k dispozici.⁶

Sexuální výchova má za sebou dlouhou historii v Latinské Americe a Karibiku. Sexuální výchova nyní obsahuje informace o sexuálním a reprodukčním zdraví a podporu postojů a hodnot v oblasti rovnosti pohlaví.

U všech zkoumaných zemí se zdá, že obsah výuky výchovy o zdraví a reprodukci inklinoval k zájmu o biologickou stránku reprodukce v kontextu manželství a projevovala se pozoruhodná neochota diskutovat o přenosu HIV. V Asii je jen velmi zřídka diskutováno o problematice viru HIV, AIDS a sexuálních vztazích.⁷

2. Co řadíme do sexuální výchovy

2.a Antikoncepce

Odborným názvem pro antikoncepci je kontracepce⁸ (*kontra = proti, koncepce = početí*). Jsou to tedy v širším smyslu přirozené či umělé postupy zabraňující nechtěnému otěhotnění, bez nutnosti abstinence pohlavního styku. Včasné a odborné informování o antikoncepci je zcela zásadní pro snížení počtu předčasných těhotenství a výskytu sexuálně přenosných nemocí, jež mají velmi negativní dopad jak na dané jedince, tak na celou společnost.⁹

Antikoncepce hraje klíčovou roli při kontrole porodnosti. V minulosti byl velký počet dětí považován za samozřejmost, ale v dnešní době preferují rodiny méně dětí. Nejen proto je antikoncepce v některých společnostech považovaná za samozřejmost.

⁵ Schopnost přirozenou cestou zplodit zdravého potomka bez osobních rizik

⁶ [SIECUS – Sexuality Information and Education Council of the United States
siecus.org/index.cfm?fuseaction=Feature.showFeature&featureID=1259](http://siecus.org/index.cfm?fuseaction=Feature.showFeature&featureID=1259)

⁷ Review of Sex, Relationships and HIV Education in Schools, UNESCO, 2007,
unesdoc.unesco.org/images/0016/001629/162989e.pdf

⁸ Dle Mezinárodní zdravotní organizace (World Health Organization) – www.who.int.

⁹ DiCenso A., Guyat G., Willan A., Griffith L.; Interventions to reduce unintended pregnancies among adolescents: systematic review of randomised controlled trials,
www.bmj.com/content/324/7351/1426.full

Tomu napomáhá i to, že antikoncepce bývá používána kvůli ochraně zdraví. Dalším důvodem je například i šíření osvěty a s tím spojené postupné přesouvání antikoncepce do oblasti běžně uznávané medicíny.

Z technického hlediska se antikoncepce dělí na bariérové metody a hormonální antikoncepci. Bariérové metody spočívají ve vytvoření fyzické překážky bránící splynutí pohlavních buněk a jsou častým zdrojem kontroverze. Podstatou hormonální antikoncepce je pak využití pohlavních hormonů k znemožnění dalšího vývoje embrya.

Antikoncepce bývá terčem kritiky ze strany některých církví nebo tradičních společností. Mezi velké kritiky zejména bariérové koncepcce patří papež Benedikt XVI. Jeho výroky na toto téma jsou kontroverzní, neboť bariérová antikoncepce je jedním z nejúčinnějších způsobů ochrany před HIV/AIDS.¹⁰

Z evropských zemí má vůči antikoncepci velmi vyhraněný názor především Polsko¹¹ a Irsko¹². V obou zemích je například interrupce trestným činem, což odráží jejich dlouhou katolickou tradici.

2.b Umělé přerušení těhotenství

Interrupce, neboli umělé přerušení těhotenství, je jednou z největších otázek sexuální tematiky. Je zde mnoho náboženských, zdravotních a etických konfliktů, které se velmi těžce řeší.

V rámci názorových hnutí můžeme hovořit o dvou hlavních protipólech. Jsou jimi hnutí Pro Life (pro život) a hnutí Pro Choice (pro volbu).

Právní otázka je vždy ponechána dané zemi. Ve světě se setkáváme s několika legislativními skupinami, rozlišujícími za jakých okolností bylo dítě zplozeno (manželství, znásilnění aj.), jaký je socioekonomický stav ženy, její zdravotní stav a také zdravotní stav plodu. Berou se však především v potaz místní zvyky a tradice.¹³

Pokud mluvíme o způsobech provedení, jedná se v základu o metody chirurgické a chemické. Jejich rozdílnost je dána stářím plodu, zdravotním stavem ženy a také platnými zákony dané země.¹⁴

Zvláštní kategorií je lék Postinor. Ten je určen pro případy, kdy klasická metoda antikoncepce selže nebo není použita a těhotenství je nežádoucí. Podán však může

¹⁰ Pope rejects condoms for Africana , [news.bbc.co.uk/2/hi/4081276.stm](https://www.bbc.co.uk/2/hi/4081276.stm)

¹¹ Irish abortion ban 'violated woman's rights' , BBC News Europe:
www.bbc.co.uk/news/world-europe-11342247

¹² Downs R., Poland Rejects Blanket Abortion Ban; Supporters Not Discouraged,
www.christianpost.com/author/ray-downs/page10.html

¹³ Potratova politika: Globalni zprava, OSN, Abortion policies: A Global Rewiev, UN,
www.un.org/esa/population/publications/abortion

¹⁴ Metody potratů, interupce.a4.cz

být pouze do 24 hodin po domnělém oplodnění. Kvůli svému radikálnímu vlivu na organismus však rozhodně není standardní antikoncepční metodou.¹⁵

Můžeme se také setkat s neodborně provedenými potraty. V těchto případech však ženy velmi riskují nejen své zdraví, ale i život.

Tato problematika se stále vyvíjí a její uspokojivé řešení je v nedohlednu. Je tedy důležité informovat především o preventivních metodách.

2.c Sexuální choroby

Ženy, zejména mladistvé, jsou neúměrně citlivé na pohlavní choroby, z nichž mnohé zůstávají bez příznaků nemoci, čímž se napomáhá šíření infekcí. Riziko získání pohlavně přenosných nemocí je nejvyšší v městských oblastech, v nízkých socioekonomických skupinách, v mládí a ve spojení s užíváním nelegálních drog a prostitucí. V USA, je např. míra kapavky a syfilis vyšší u Afroameričanů a Hispánců, než mezi nehispánskou bílou americkou populací. Afroamerické a hispánské ženy trpí větším podílem závažných komplikací těchto onemocnění, jako je pánevní zánětlivé onemocnění (PID), způsobené bakteriální infekcí a rakovina děložního čípku způsobená infekcí HPV¹⁶. Pohlavně přenosné nemoci jsou přesto stále vnímány jako nepohodlná témata. Z důvodu neznalosti symptomů těchto nemocí nebo preventivní ochrany proti nim dochází k nárůstu samotného počtu jejich výskytu a jejich závažnosti.¹⁷

Na rozdíl od rozsáhlého šíření viru HIV, pohlavní choroby jsou příčinou vysoké úmrtnosti a významně přispívají ke zvyšování nákladů na zdravotní péči. Několik doplňujících se pohlavních chorob negativně ovlivňuje průběh těhotenství, způsobují spontánní potraty, děti narozené mrtvé, předčasný porod a poporodní endometritidy¹⁸. Novorozenecká infekce jako jsou Gonokoková konjunktivitida (zánět oční spojivky) může vést až ke slepotě, chlamydiové pneumonie (akutní zánět plic) může přivodit chronické onemocnění dýchacích cest a herpetické encefalitidy¹⁹. Genitální HPV infekce souvisí s rakovinou děložního čípku, která je nejčastější příčinou úmrtí rakoviny u žen po celém světě. Bylo dosaženo konsensu, že prevence a kontroly pohlavních chorob vyžadují globální iniciativu, jejíž úspěch bude do značné míry záviset na vývoji bezpečných a účinných vakcín. V současné době, kromě hepatitidy B²⁰, žádné takové vakcíny neexistují.²¹

¹⁵ Postinor , www.fit-porod.cz/tehotenstvi/antikoncepce/antikoncepce-druhy-a-ceny

¹⁶ druh papillomaviru způsobující rakovinu děložního čípku

¹⁷ World Health Organization - www.who.int

¹⁸ zánět děložní sliznice

¹⁹ virové onemocnění, zánět mozku projevující se mimo jiné oparovými ložisky

²⁰ žloutenka typu B

²¹ Tamtéž

2.d Sexuální deviace

Sexuální deviace je označení pro sexuální chování, které je v na daném místě a v dané době chápáno jako porucha osobnosti, nebo porucha chování. Podle odborné klasifikace je sexuální deviace za poruchu považována pouze pokud svému nositeli způsobuje osobní či sociální problémy.²²

Mezi sexuální deviace řadíme například pedofilie, tedy erotické zaměření na děti předpubertálního věku (tedy bez základních znaků dospívání), nebo exhibicionismus, sklon nečekaně odhalovat genitál cizím lidem bez mezilidského následného kontaktu. Někdy je mezi ně řazena i patologická sexuální agresivita, projevující se neschopností navázat erotický vztah dvořením se a dosahování vzrušení pouze pomocí překonávání odporu. Další jsou také zoofilie²³, nekrofilie²⁴ a další. V současnosti tyto pojmy dětem nejsou cizí, je tedy důležité, aby znaly jejich správný význam.

Sexuální deviace jsou považovány za psychický problém zhruba jedno století, předtím se o nich uvažovalo jako o morálních přestupcích. Velká pozornost byla věnována homosexualitě, přičemž ze seznamu psychických poruch byla vyškrtána teprve v roce 1987.²⁵

Zařazení sexuálních deviací mezi psychické poruchy je dlouhodobě sporné, neboť na rozdíl od dispozic k deviantnímu chování je takové chování podmíněno řadou vnějších faktorů, včetně sociálních a kulturních.

Z lékařského hlediska není podstata sexuálních deviací a otázka jejich vzniku dosud exaktně prozkoumána. Způsobů, jak sexuální deviace usměrňovat je několik, například potlačování sexuálně deviantního chování nacvičováním chování „normálního“, hledání náhradních způsobů uplatnění sexuálních tužeb či jejich uplatnění ve společensky přípustných vztazích.

Informování o výskytu a povaze sexuálních deviací je velmi důležité proto, aby se případné oběti dokázaly takovému chování bránit a o případném zneužívání promluvit.

Další oblastí týkající se této problematiky je komerční sexuální zneužívání dětí (CSEC)²⁶.

Počet známých případů CSEC roste. Děti jsou unášeny a prodávány do nucené práce v nezákonném sexuálním průmyslu. Některé nemajetné rodiny prodávají své děti obchodníkům v naději, že jim zabezpečí lepší život. Z těchto případů je doložena řada zpráv o obětech, které jsou drženy v zajetí ve sklepech a jiných otrokářských

²² Petr Weiss; Sexuální deviace, kapitola Klasifikace, diagnostika a léčba, Portál, Praha, 2002, str. 10–11.

²³ Sexuální aktivita (úchylnka) člověka se zvířete,

²⁴ sexuální aktivita (úchylnka) s mrtvými těly

²⁵ Syndrom populace, syndrompopulace.blog.cz/rubrika/sexuální-deviace-a-odchylky

²⁶ Commercial sexual exploitation of children

podmínkách, kde jsou bity, podvyživené, jsou sexuálně zneužívány a je jim vyhrožováno.

Systém trestního soudnictví má významnou úlohu při řešení obchodního sexuálního zneužívání dětí, zejména v jeho více organizovaných formách: sériová pronásledování dětí, sítě dospělých vykořisťovatelů a únosců, pašování a obchodování s dětmi jako se zbožím. S pokrokem komunikačních technologií a snadnější dostupností cestování po světě je potřeba vytvářet stále propracovanější obranu proti CSEC.²⁷

2.e Rovnoprávnost žen a mužů

Důležitou součástí sexuální výchovy je téma rovnoprávnosti žen a mužů. To je v dnešní době také považováno za jeden ze základních principů všech demokratických společností a pilířem politiky zemí Evropské unie. Poslední desetiletí se mezinárodní společenstvo intenzivně zabývá problematikou diskriminace žen. Porušování jejich základních práv často vede k mnohým problémům v oblasti jejich sexuálního života a má neblahé důsledky pro společnost. K tomu, aby byla tato lidská práva zohledněna, aby byla v této oblasti zachována bezpečnost a úcta k lidskému životu, je žádoucí, aby se pojem rovnoprávnosti dostal do povědomí široké veřejnosti co nejdříve.

V rámci sexuální výchovy je nutné vyzdvihnout zejména sexuální práva, což v praxi znamená, že muž i žena mají stejné výsostné právo na vlastní tělo resp. nakládání s ním, na svobodnou volbu sexuálního partnera, právo na informace a na vyjádření se ve věcech sexuálních aktivit a sexuálního života. Dále to znamená, že jakákoli osoba nebo pár se může svobodně a odpovědně rozhodnout o počtu, době narození dětí a zda vůbec chce mít děti. Téma tedy úzce souvisí s rodičovským plánováním, manželstvím a vztahy v rodině, jejichž důležitost je v sexuální výchově popsána níže.

Je však rovněž potřeba, aby se toto šíření povědomí o rovnoprávnosti neomezovalo pouze na oblasti sexuální, ale aby bylo vztaženo i na další oblasti života (např. vzdělání, zaměstnání, zdravotní a sociální péče). Tyto oblasti spolu nepřímo souvisí a vytváří dohromady určitý obraz společnosti. Pojem rovnoprávnosti je nutno chápat jako celek, tedy otázku plynulého chodu celé společnosti, nikoli jako dílčí problém jednotlivých párů.²⁸

2.f Mezilidské vztahy

Pojem sexuální výchovy může být značně zavádějící, z čehož pak vyplývá celá řada nedorozumění. Nicméně, podle odborníků a nejen jich by součástí vyvážené sexuální výchovy mělo být téma mezilidských vztahů.²⁹ Tato problematika bezprostředně souvisí s intimním životem jedince a jako taková je nepostradatelná.

²⁷ Commercial Sexual Exploitation Of Children, National Institute of Justice, www.nij.gov/pubsum/215733.htm

²⁸ CURRAN, J. D., RENZETTI, M. C.: *Ženy, muži a společnost*, Karolinum, Praha, 2005.

²⁹ Vztahy a sexuální výchova v kontextu sociální, osobní a zdravotní výchovy, www.crisispregnancy.ie

S příklonem školství od znalostí k dovednostem jsou mezilidské dovednosti přirozeně ve středu pozornosti. Patří mezi ně asertivní chování a vědomí práva na svobodnou volbu či schopnost získat, budovat, popřípadě opustit vztah. Vstup do sexuálního vztahu je chápán jako vlastní rozhodnutí, odvíjející se od zcela svobodné vůle. Rodičovství je pak prezentováno jako společné rozhodnutí obou partnerů. Takové pojetí je společné všem přístupům k sexuální výchově.³⁰

2.g Plánované rodičovství

Plánované rodičovství je jedna z cest, jak partnerský pár může ovlivnit početí či nepočetí potomků, popřípadě dobu otěhotnění a samotný porod. Ideálním cílem plánovaného rodičovství je stav, kdy se po celém světě rodí děti jen těm rodičům, které si je opravdu přejí. Existují dvě varianty plánovaného rodičovství:

1. Pozitivní plánované rodičovství – cílená snaha o otěhotnění, např. pohlavním stykem v plodných dnech partnerky
2. Negativní plánované rodičovství – zamezení neplánovanému početí pomocí různých druhů antikoncepce (neplodné dny, hormonální, bariérová, atd.)

V současné době jsou možnosti plánovaného početí vyučovány na většině základních popř. středních škol v mnoha vyspělých zemích světa. Plánované početí je také základním lidským právem, které ovšem není všude akceptováno.³¹

Největší význam má plánované rodičovství paradoxně v zemích, kde o něm není moc vysoká informovanost, tedy v rozvojových zemích v Africe, Asii a Latinské Americe. Představuje nejjednodušší a pro partnery také nejšetrnější způsob zamezení neplánovaného početí, díky kterému v nejchudších oblastech světa dochází ke stále většímu přelidnění a spousta nově narozených dětí zde umírá na nedostatek potravy, či nedostatečnou péči. Jde také o možnost jak do budoucna zamezit přelidnění celé planety, které je obávanou hrozbou lidského společenství.

Naopak v rozvinutějších státech je plánované rodičovství již samozřejmostí a v zásadě žena sama může plánovat počet svých dětí a dobu, kdy se mají narodit.³²

2.h Lidská práva

Každý člověk má svá práva. V hodinách sexuální výchovy by studenti měli získat základní přehled o vlastních právech. Je to především právo na vlastní tělo, jak s ním nakládat a uvědomit si právo na vlastní úsudek.

³⁰ Sex education at home, www.studenthealth.gov.hk/sc_chi/health/health_se/health_se_fse.html

³¹ Plánované rodičovství, www.porodnice.cz/planovane-rodicovstvi

³² Natural family planning: A guide to the provision of services; OSN WHO (1988); Ženeva.

K tomu se vztahují i reprodukční práva mužů a žen, tedy právo na rozhodnutí o vlastní reprodukci. S tímto bodem je často v rozporu místní či rodinná tradice ať už se týká předem dohodnutých manželství, nevěry či předmanželského sexu.

Dítě samo by také mělo vědět, kam až mohou zajít lidé kolem něj a jaké hranice musí respektovat. Mluvíme o týrání, sexuálním obtěžování a dalších záležitostech, které mu brání v řádném vývoji.

V dospělosti se také dále jedná o sexismus³³ a sexuální harašení³⁴ na pracovišti či ve škole, nucená prostituce, týrání a mnoho dalšího.

Velkým problémem jsou také práva sexuálních menšin. Ačkoli jsou velkou částí světa považována za přirozenou, v některých státech stojí mimo zákon.³⁵

2.i Hygienické návyky

Děti školního věku velmi pozorně vnímají podporu správných hygienických návyků, jako je čištění zubů nebo mytí rukou. Tyto zvyky a postoje mají pozitivní zdravotní výsledky, které jim zůstávají po celý jejich dospělý život. Bohužel mnoho škol v rozvojových zemích trpí nedostatečnými hygienickými podmínkami a nízkým počtem hygienických zařízení. Několik studií jasně ukázalo, že kvůli nedostatečnému mytí rukou a nedostatku hygienických zařízení ve školách, dochází k šíření průjmových infekcí u dětí. Školy tudíž představují kontaktní místa pro děti, kde dochází k přenosu fekálně-orálních onemocnění. Od průjmového onemocnění, přes hepatitidu A, až po střevní červy. Všechny tyto nemoci neprospívají úspěšnému vzdělávání dětí. Zlepšení školní hygieny je proto jednou z mezinárodních priorit.³⁶

Je důležité také dodržovat jednoduchá pravidla pro intimní hygienu. Nejen, aby se infekci zabránilo, ale také aby se udrželo čisté a zdravé tělo. Mnohé matky učí své dcery provádět intimní hygienu dvakrát denně omytím mýdlem. Poslušné dcery dbají rad svých matek, avšak tímto způsobem si narušují vaginální rovnováhu. Abnormální poševní mikroflóra je příčinou mnoha ženských potíží: záněty, pohlavně přenosné choroby a dokonce i rakoviny děložního čípku.³⁷

2.j Biologie

V rámci školních hodin biologie se studenti během studia dostanou i ke zkoumání funkcí rozmnožovací soustavy. A ačkoliv je zde znalost fungování této části lidského těla v první řadě nejspíše míněna jako dobrý předpoklad pro lékařské vzdělání, svůj nezanedbatelný význam má i v oblasti sociální. Předně proto, že dobrá informovanost je základem bezpečného sexu.

³³ Přesvědčení, že jedno pohlaví je níže postavené a méně schopné nebo důležité
³⁴ sexual harassment, sexuální obtěžování, týrání, donucování a šikanování, neopětované či odmítané sexuální chování jedné osoby vůči druhé
³⁵ EROTICS: Sex, práva a internet, www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2311342
³⁶ Hygiene Central, www.hygienecentral.org.uk
³⁷ Women Health Info, www.women-health-info.com

Znalost základních pojmů z oblasti sexuálního života může významně napomoci při plánovaném rodičovství i prevence proti pohlavně přenosným chorobám. Hovoříme tedy zejména o informovanosti o samotném pohlavním styku, antikoncepci, menstruačním cyklu a průběhu těhotenství. Má-li tedy pár spolurozhodovat o tom, kdy, kolik a v jakém intervalu mít či nemít děti, měl by především vědět, jak na to. Žena, která je dostatečně informovaná o tom, jak funguje její tělo, pak může například vědomě ovlivnit začátek těhotenství. Orientace v kontracepčních prostředcích pomůže předejít nechtěnému těhotenství, nebo naopak těhotenství zcela zabránit. Znalosti v tomto oboru by tedy měly být neoddelitelnou složkou sexuální výchovy a ta pak součástí vzdělání mladých lidí.³⁸

2.k Erotika, pornografie, dětská pornografie, dětská prostituce

V dnešním světě jsou pojmy jako erotika, pornografie aj. součástí běžného života. Proto je velmi důležité dbát na správnou orientaci v těchto pojmech u dospělých i dětí. Součástí toho je také zdravý svobodný pohled na erotiku a znalost hranic, které je oddělují od dětské pornografie.

Děti jsou v rámci sexuálního zneužívání často oběťmi dětské pornografie. Ta je po světě velice rozšířená, ačkoliv je jednou z nejvíce potlačovaných oblastí kriminálních činů.³⁹ Další úzce provázanou oblastí je dětská prostituce, která se vyskytuje po celém světě a je velmi dobře organizovaná. Z tohoto důvodu je velmi těžké tuto trestnou činnost vymístit.⁴⁰

2.1 Sexuální orientace

Sexuální orientace označuje trvalou preferenci jedince ke stejnému, opačnému, či k oběma pohlavím. Na základě této orientace potom mluvíme o homosexuálních, heterosexuálních či bisexuálních preferencích. Sexuální orientace je poté označována jako jedna z charakteristik jednotlivce, podobně jako biologické pohlaví nebo věk. Za ideálních podmínek lze považovat určitou sexuální orientaci za schopnost navazovat plnohodnotný, partnerský vztah s partnerem preferovaného pohlaví.

Známe několik druhů sexuální orientace: heterosexualitu, homosexualitu a bisexualitu. Dle společenského hlediska je za nejběžnější označovaná heterosexualita, tedy sexuální přitažlivost k jedincům opačného pohlaví. Ovšem můžeme najít lidská společenství, kde je heterosexualita jedinou možnou a „správnou“ orientací a v případě, že člověk toto zaměření nesdílí, je označován za nenormálního a bývá často nějak znevýhodňován či přímo vylučován ze společnosti. V nejkrajnějších případech i psychicky a fyzicky napadán nebo dokonce právně odsuzován. V liberálních společnostech naopak záleží na svobodné volbě jednotlivce, na jaké pohlaví se bude sexuálně orientovat.

³⁸ MŠMT ČR; Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách; 2010

³⁹ Dětská pornografie, www.sexualne.cz/novinky/detska-pornografie-80

⁴⁰ Prostituce, www.icm.cz/prostituce-legislativa

V současnosti se můžeme s projevy menšinové homosexuality či bisexuality setkávat stále častěji. Důležité je tedy postupné seznamování společnosti s nimi a zajištění stejných práv a povinností pro tyto menšiny. Již v rámci základní povinné školní docházky se děti seznamují s odlišnostmi různě sexuálně orientovaných jedinců, ovšem problém často vyvstává spíše u starší generace, která homosexualitu často vůbec neakceptuje a dochází k vyřazování homosexuálů ze společenství, firem či rodin.⁴¹

2.m Formy sexuální výchovy

Formy sexuální výchovy se velice liší v závislosti na zemích, kde jsou vyučovány. Jako ve všem, tak i zde můžeme nalézt liberálnější společnosti, které se k tomuto tématu staví jako k základnímu vzdělání a je zcela běžné, že na školách probíhá povinná sexuální výchova. Naopak také existují země, kde jsou sex a sexuální témata naprostá tabu a sexuální výchova absolutně nepřipadá v úvahu.

Formy sexuální výchovy mohou být v dnešní době prakticky jakékoli, ale ne všechny můžeme považovat za etické či vhodné právě pro děti. Mezi nejběžnější patří především přednášky na témata týkající se sexu a partnerských vztahů, k nim navazující diskuze, či hosté a specialisté v oblasti sexuálních témat. Běžnou formou jsou také videa, nicméně se samozřejmě nejedná o pornografii, ale spíše o metodu, jak v krátkých snímcích ukázat dětem jejich vrstevníky, kteří navazují partnerské vztahy a vyrovnávají se svou sexualitou.

Se sexuální výukou se dnes většinou začíná již na prvním stupni základních škol a ta pokračuje až na školy střední. Ve čtvrtém nebo v pátém ročníku základní školy se děti seznamují s obecnými aspekty rozmnožování popř. srovnání rozmnožování různých organismů s rozmnožováním člověka. Na druhém stupni základní školy je velká pozornost věnována především tématům změny spojené s pubertou, úloha pohlavních orgánů při pohlavním styku, způsoby antikoncepce, vývoj dítěte a porod, nechtěné otěhotnění, interrupce či pohlavně přenosných nemocí. Na středních školách je sexuální výchova značně individuální a záleží především na zaměření školy, zda se žáci budou sexualitou zabývat podrobněji (např. na zdravotnických školách, či gymnáziích).⁴²

Škola se svou jednotnou formou sexuální výchovy představuje v oblasti sexuální výchovy především informační zdroj a nemůže nahradit individuální sexuální výchovu přímo v rodinách dětí, která hraje daleko důležitější roli, neboť děti spíše vnímají rady a pomoc od svých nejbližších, než značně neosobní výuku na školách. Navíc si někteří rodiče myslí, že právě v rámci výuky sexuálních témat se dítě ve škole může dozvědět věci, které by vědět nemělo, nebo naopak se nedozví to, co rodiče považují za podstatné. I z tohoto ohledu je pro děti velice významná právě sexuální výchova doma.

⁴¹ Dokulilová, K.: Homosexualita v diskurzu sociologie, psychologie a sexuologie. Brno : MU, 2006.

⁴² MŠMT ČR; Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách; 2010

Je také otázkou, zdali poskytnout žákům v jedné zemi opravdu jednotný způsob výuky či nechat podrobnější podobu na samotných vyučujících.⁴³

3. Význam sexuální výchovy?

3.a HIV/AIDS

Podle odhadů je na světě více jak 33 milionů nakažených virem HIV a každý rok přibývají další miliony nakažených. Kvalitní výuka sexuální výchovy, která informuje o existenci HIV/AIDS, způsobech šíření viru a ochrany proti němu, výrazně omezuje šíření nemoci.⁴⁴

Naprosto zásadní roli hraje informování o HIV/AIDS při omezování stigmatizace a diskriminace nakažených. Ti jsou často nejen ponecháni bez pomoci, ale často i vyloučeni ze společnosti a někdy i z rodinného kruhu. Taková perspektiva přirozeně odráží od toho, aby se ti, kdo mají podezření, nechali na HIV testovat. Mnoho nakažených se tak ke své nemoci nepřiznává, i když o ní ví a přenáší nemoc na lidi ve svém okolí. Často je také toto téma ve společnosti tabu a prevence proti nákaze je tedy daleko problematičtější.⁴⁵

Škola zůstává nejdůležitějším místem z hlediska prevence šíření viru HIV. Má k tomu oba důležité předpoklady – oslovuje velké publikum a informace se k potenciálním nakaženým dostanou dostatečně brzo na to, aby se proti nakažení mohli bránit. To je příčinou toho, proč je velká část sexuální výchovy v nejméně rozvinutých zemích věnována právě tématu HIV/AIDS.⁴⁶

Přestože na důležitosti výuky týkající se HIV/AIDS panuje shoda, její rozličné varianty kladou důraz na různé způsoby, jak se proti HIV bránit. Třemi nejrozšířenějšími přístupy jsou nabádání k sexuální abstinenci, nabádání k věrnosti v partnerském vztahu a používání bariérové antikoncepce, zejména prezervativů. Žádný z přístupů není nesporný. Zatímco první dva jsou kritizována pro svou údajně malou účinnost, poslední z nich je svými odpůrci označován za z morálního hlediska nepřístupný. Také je třeba brát v potaz možnosti nakažení u novorozenců dětí. Pokud mají štěstí a narodí se nenakažené, často se kvůli nedostatku potravinových náhražek nakazí mateřským mlékem svých matek.⁴⁷

⁴³ Rydlo, J.: Cíle, obsah a metody sexuální výchovy; 2000

⁴⁴ UNAIDS, Report on the global AIDS epidemic 2010, www.unaids.org/documents/20101123_GlobalReport_em.pdf

⁴⁵ Ogden J., Nyblade L.: Common at its Core: HIV-Related Stigma Across Contexts, www.icrw.org/publications/common-its-core-hiv-related-stigma-across-contexts

⁴⁶ A Strategic Approach: HIV & AIDS and Educationna aderse , unesdoc.unesco.org/images/0016/001627/162723e.pdf

⁴⁷ Susan A. Cohen.: Beyond Slogans: Lessons From Uganda's Experience With ABC and HIV/AIDS, www.guttmacher.org/pubs/tgr/06/5/gr060501.html

3.b Plánované rodičovství

Význam sexuální výchovy sahá za hranici obeznámení s všeobecnými informacemi, antikoncepcí a sexuálními deviacemi. Jedním z velmi významných pozitivních vlivů sexuální výchovy je zvýšená informovanost o plánovaném rodičovství.

Přirozeným plánovaným rodičovstvím je úmyslně ovlivňováno doby otěhotnění. Jinými slovy, jde o kontrolu partnerského páru kdy a jestli vůbec k otěhotnění dojde.⁴⁸

Nejčastěji jsou k zamezení těhotenství používány metody antikoncepce a omezení sexuální aktivity.

Jedním z častých důvodů k plánovanému rodičovství je snaha o ekonomické zajištění rodiny. Těhotenství, ke kterému dojde krátce po založení rodiny a někdy i mimo rodinu, na dlouho dobu ovlivní příjmy i výdaje partnerského páru či jednotlivce. Z tohoto důvodu se některé mladé rodiny rozhodnou mít děti až poté, co jsou si jisti, že budou schopni narozené dítě zabezpečit.

Další významnou motivací pro plánované rodičovství jsou zdravotní důvody. Například se zvyšujícím se stářím se zvyšuje i rizikovitost případného porodu. Jednou z forem plánovaného rodičovství tak paradoxně může být i rozhodnutí žádné děti nemít, tedy aktivně bránit otěhotnění.

Plánované rodičovství také zahrnuje rozhodování partnerského páru o tom, kolik dětí a v jakém časovém období chtějí mít. V rozvojových a nejméně rozvinutých zemích světa je počet narozených dětí velmi vysoký, což je způsobeno právě absencí plánovaného rodičovství.⁴⁹

Naopak ve většině vyspělých zemích je plánované rodičovství běžnou praxí, což se odráží i na malém ročním populačním přírůstku.⁵⁰ Smutnou výjimkou z tohoto pravidla jsou relativně vysoké počty předčasných těhotenství v některých sociálních skupinách. V zemích s malým sociálním zabezpečením, jako např. USA, Velká Británie, ale i řada afrických států, vedou předčasná těhotenství k bludnému kruhu chudoby, životě na periferii a zvýšené šance na předčasné těhotenství v další generaci.⁵¹ Předčasná těhotenství mají hluboký dopad na celý zbytek života a jsou zodpovědná za velký počet matek samoživitelek v obtížných životních situacích.

⁴⁸ Co je plánované rodičovství, www.porodnice.cz

⁴⁹ Matt Rosenberg; Demographic transition, geography.about.com/od/culturalgeography/a/demotransition.htm

⁵⁰ Family planning worldwide 2008 Data Sheet na stránkách organizace Population Reference Bureau: www.prb.org

⁵¹ Susan Mayor; Pregnancy and childbirth are leading causes of death in teenage girls in developing countries, www.bmj.com/content/328/7449/1152.2.full.pdf

V Číně hraje stát v oblasti rodinné politiky významnou roli. V platnosti jsou tam zákony, které výrazně znevýhodňují rodiny, které se rozhodnou mít více jak jedno či dvě děti. To bývá označováno jako „politika jednoho dítěte“.⁵²

Zodpovědné plánování rodiny by mělo patřit k samozřejmostem moderního života, a proto je více než nezbytné proto předávat dětem informace již v raném období jejich života, aby mohly tyto principy do budoucna plně přijmout za své.

3.c Mezilidské vztahy

Jak již bylo zmíněno, správná sexuální výchova je stěžejní pro mnoho oblastí lidského bytí. Mezilidské vztahy jsou v tomto ohledu v primární.

Ať už se jedná o vztahy mezi vrstevníky, partnerské vztahy či vztahy k dalším skupinám, jde především o toleranci a porozumění, které usnadňují další komunikaci a v dnešním globálním multikulturním světě jsou tak nezbytné, stejně jako informovanost.

3.d Ochrana před sexuálními devianty

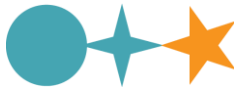
Zneužívání dítěte sexuálními devianty v naší společnosti není v současnosti pouze sporadické. V posledních letech statistiky ukazují nepříznivá čísla, a proto je velmi důležité varování a informování dětí jako nejúčinnější forma prevence. Zneužívání dětí lze rozdělit do několika oblastí. Bezkontaktní, např. obnažování, vystavování dítěte pohledu na pornografický materiál či přímo na sexuální akt. Kontaktní pak zahrnuje přímý tělesný kontakt s dítětem za účelem sexuálního uspokojení. Setkáváme se také s dětskou prostitucí či pornografií.

Komerční sexuální zneužívání dětí (CSEC) je sexuální zneužívání nezletilého pro ekonomický zisk. Jde o fyzické násilí, pornografii, prostituci a pašování dětí pro nezákonné účely. Ačkoliv bylo v posledních letech úsilí lépe definovat CSEC, je potřeba se zaměřit na její samotnou propagaci a vytváření strategie pro snížení jejího výskytu.⁵³ Tato problematika je celkově velmi choulostivá, avšak je nezbytné osvětu šířit. V současné době se jedná o aktuální problematiku ve všech zemích světa. V každém kulturním okruhu musí dítě vědět, co může dospělému dovolit. Tyto neblahé vlivy mohou významně poškodit tělesné zdraví i psychiku zneužívaného a mít vážné následky ať už v podobě Syndromu CAN (Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte) či dalších sociálních oblastech jako v komunikaci s okolím, sexuálním vývoji a dalších oblastech nezbytných pro dospělého jedince.⁵⁴

⁵² Jeffrey Hays; One child policy in China, www.factsanddetails.com

⁵³ Syndrom CAN, Dětské krizové centrum, www.dkc.cz/syndrom_can.php

⁵⁴ Commercial Sexual Exploitation Of Children, National Institute of Justice, www.nij.gov/pubs-sum/215733.htm

3.e Prevence proti šíření "bludů"

Význam sexuální výchovy neleží pouze v oblasti zamezení neplánovaného početí, ale má mnoho dalších důležitých aspektů, ovlivňujících život dospívajících dětí. Škola jako instituce poskytující dětem sexuální výchovu má spíše informativní charakter a ve velké míře dochází k tomu, že děti získávají své sexuální vědomosti od kamarádů, z televize či na internetu. Často se ale dostávají k závadným informacím či nevhodnému materiálu a jejich sexuální představy mohou utrpět nebezpečnou újmu. Jedná se především o hojně rozšířenou pornografii, ze které si dospívající berou příklad a jsou často frustrováni tím, že ve skutečnosti je jejich sexuální život jiný. Dostávají se také k různým případům sexuálních deviací, které na ně mohou zapůsobit tak silně, že dostanou z jakéhokoli sexuálního kontaktu strach a jejich zdravý sexuální rozvoj je značně omezen.⁵⁵

Důležitým aspektem je také správná informovanost v otázkách pohlavních chorob, především HIV, které by měla být na školách věnována dostatečná pozornost, neboť zde dochází opět k dezinformování dětí, které si poté myslí, že v každém sexuálním styku jim hrozí smrtelné nebezpečí. Na internetových fórech či v časopisech pro dospívající děti se sexuální rubrikou můžeme jasně vidět, jak velké procento dospívajících dětí nemá ani základní znalosti o partnerském životě a o sexu obecně. Mohou pak být v lepším případě zesměšňovány, v horším případě i zneužívány spolužáky a okolím.

Nutno také zmínit mezinárodní Úmluvu o právech dítěte, na základě které má dítě právo na informace a vzdělání i v otázkách sexu a popř. plánovaného rodičovství. Proti tomu často vystupují někteří rodiče či skupiny, a to v zásadě hlavně z náboženských důvodů. Cílem sexuální výchovy ovšem není sexuální nátlak, ale naopak ochrana dětí před neznalostí, která mnohdy v případě neplánovaného těhotenství způsobí velké problémy jak budoucím rodičům, tak i dětem, které se mohou родit jako nechtěné nebo do např. sociálně nevhodného prostředí. Rozvinutější země se svými systémy sociální podpory a pomoci ještě dokážou těmto nedobrovolným rodičům pomoci, ale situace v jiných kulturách či v méně rozvinutějších státech je daleko horší. Zde děti často velmi brzy po porodu umírají, či jsou dokonce „odhozeny“ svými rodiči.⁵⁶

Je také velmi důležité dohlížet na formu výuky. V uzavřenějších zemích se totiž často setkáváme spíše se šířením strachu a mýtů, než s objektivními a fundovanými informacemi.⁵⁷

⁵⁵ MŠMT ČR; Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách; 2010

⁵⁶ Täubner V.: Sexuální výchova jako předmět sexuální pedagogiky; 2003

⁵⁷ Sexuální výchova ve školách, www.tydenik-skolstvi.cz

4. Problematika zařazení sexuální výchovy do výuky

4.a Přístupy

Evropské země zauímají celou škálu přístupů k sexuální výchově. Od naprosto liberálních po ty nejomezenější. Největší konflikty se týkají sexuálních menšin, antikoncepce a potratové politiky. V některých oblastech je však kladen důraz na rané vzdělávání v této oblasti, jiné se dokonce zabírají myšlenkou tento předmět z výuky naprosto vypustit.⁵⁸

Asie jako nejlidnatější kontinent je také velmi pestrá svými přístupy. Najdeme zde státy s velmi pragmatickým pohledem na věc, další bojující s vlastní kulturou, ale chápající důležitost problému, a také země, kde se jedná stále o dlouhodobý problém.

V Africe je sexuální výchova stále ve vývoji. Je zde řada překážek od kulturních, přes náboženské až po praktické.

Na mnoha místech probíhá především boj proti ženské obřízce, tj. amputace některých částí vnějších pohlavních orgánů ženy. Je to mnohaletý boj zaměřený především proti předsudkům a zažitým kmenovým tradicím.⁵⁹

Obrovským problémem je také HIV/AIDS. Jeho šíření je v Africe díky nedostatečným prostředkům, vzdělání a materiálu více než alarmující.⁶⁰

Na americkém kontinentu soupeří náboženství s moderním světem. Např. ve Spojených státech je nejpropagovanější metodou abstinence. Bohužel na ostatní metody je kladen velmi malý důraz a jejich šíření není podporováno ani federální vládou. USA tedy bojuje již řadu let se stoupajícími statistikami těhotenství nezletilých. Další oblasti jako informace o sexuální orientaci či chorobách jsou v některých oblastech velmi nedostatečné.⁶¹

4.b Mezinárodní praxe

Právo na sexuální výchovu jako takové v mezinárodním právu neexistuje. Můžeme se však setkat s celou řadou smluv, které se věnují jednotlivým jejím oblastem.

Základem je Listina základních lidských práv a svobod a Všeobecná deklarace lidských práv (1948). Obdobné úmluvy nalezneme i v regionálních oblastech, např. Africká úmluva o lidských právech.

Co se týče práv dětí, nejvýraznější je především Úmluva o právech dítěte (1989) či Deklarace sociálních a právních zásad ochrany a zajištění blaha dětí (1986). V oblasti

⁵⁸ [Standards for Sexuality Education in Europe www.english.forschung.sexualaufklaerung.de](http://www.english.forschung.sexualaufklaerung.de)

⁵⁹ Ženská obřízka v afrických kulturách www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2007010101

⁶⁰ [Youth-Policy www.youth-policy.com](http://www.youth-policy.com)

⁶¹ [Sexuality Information and Education Council of the United States \(SIECUS\) www.siecus.org](http://www.siecus.org)

dětské prostituce, zapojování dětí do válečných konfliktů, zajištění blaha dítěte a mnoha dalších nalezneme mnoho dalších úmluv a protokolů.⁶²

Pokud máme nespočet smluv k zajištění dětských práv, pak k zajištění práv člověka jako takového máme mnohonásobně víc. Nelze zde vypisovat všechny, ale je důležité říci, že jejich platnost, jako ostatně mnoha mezinárodních smluv, je velice relativní. Základním kamenem úrazu je jejich vymahatelnost. Mezinárodní společenství nemá v současné době takové mechanismy, aby u řady porušení lidských práv mohla efektivně zakročit. Tato bezzubost tak z mnoha platných práv činí v různých koutech světa pouhá slova na papíře.⁶³

V této oblasti se angažuje mnoho mezinárodních a neziskových organizací. Při OSN je to především Světová zdravotnická organizace a UNESCO.⁶⁴

4.c Náboženství

Jednou z největších třecích ploch zařazení sexuální výchovy do osnov výuky dětí je, nehledě na přístup daného státu, náboženství a náboženský pohled na sexuální témata obecně. Závažnost problému však záleží na jednotlivých náboženských proudech, jak se k sexuální výchově ve školách staví.

Předně je nutno konstatovat, že vždy záleží na míře ortodoxnosti dané skupiny, která může do velké míry ovlivnit přístup jedince. Nelze tedy vytvářet jakousi přesnou analýzu, jelikož by bez rozsáhlejšího výzkumu byla značně nepřesná a zavádějící. Pokusíme se zde tedy postihnout alespoň některé základní rysy.

Pokud bychom srovnávali jednotlivá náboženství, můžeme nalézt různé přístupy k otázkám partnerských vztahů a sexu a také k jejich prezentaci na školách v rámci sexuální výchovy. Katolická církev považuje sexuální styk za přirozený a prospěšný, pokud je provozován v rámci manželství a bez nepřirozených forem antikoncepce (hormonální, bariérová atd.). Její přístup k sexuální výchově dětí na školách je také kladný v závislosti na zdůrazňování manželského sexu a užívání tzv. přirozených prostředků plánovaného početí. Ostatní křesťanské církve zastávají podobné stanovisko.

Islám k těmto tématům přistupuje podobně jako křesťanství. Je zde hlavně zdůrazňováno právo dítěte narodit se v manželství, tedy je vyzdvihován pouze manželský sex. U otázky sexuální výchovy je ovšem situace trochu jiná. Samozřejmě záleží, jak moc silné tradice a zákony v dané zemi platí, nicméně ve většině islámských zemí není sexuální výchova na školách vyučována a v rodinách je toto téma také tabu. Dospívající děti se na školách v rámci výuky nedozví o sexuálních tématech nic a záleží na nich, zda si informace opatří někde jinde, což ovšem může být zase velmi nebezpečné.

⁶² Dětská práva, www.detskaprava.cz

⁶³ Vymahatelnost lidských práv, www.opim.cz/index.php?page=vymahatelnost-lidskych-prav-2

⁶⁴ www.osn.cz

Náhled judaismu na sexuální výchovu je kladný a jeho přínos je dosti vyzdvihován. Ovšem i v rámci sexuální výchovy na školách existují určitá neměnná dogmata jako neuznávání homosexuality atd. Z většinového hlediska jsou dospívajícím doporučovány prostředky hormonální antikoncepce, ale opět záleží na míře ortodoxie v dané kongregaci.

Další náboženství se k tématu sexuální výchovy staví opět různě a výčet jednotlivých postojů by jistě stranil velmi obsáhlý, nicméně v zásadě se dochází v moderních společnostech k názoru, že sexuální výchova na školách je pro děti a dospívající velice prospěšnou věcí a ve většině zemí můžeme počítat se stále liberálnější postojem, ať už v otázce homosexuality, či antikoncepce. Na druhou stranu určité bariéry stále existují a zřejmě budou existovat ještě dlouho (opět dogmata o homosexualitě, přirozené/nepřirozené antikoncepci atd.). Každopádně manželský sex a vedení k němu již od základních škol či v rámci rodin zůstane jedním z pilířů veškeré sexuální výchovy.⁶⁵

4.d Kulturní okruhy a sexuální výchova/prevence

Vůči oblasti sexuální výchovy se uplatňuje celá škála přístupů. Velkou roli zde hraje jak společenské a kulturní klima v dané zemi, tak tradice a náboženské představy. Protože však jde o citlivé téma, nezřídka se o konkrétní podobu učebního předmětu vedou ostré politické a společenské spory i v rámci jednotlivých zemí.

Některé se zaměřují především na biologické aspekty lidského rozmnožování. Druhá skupina zdůrazňuje fyzický a psychický vývoj během období dospívání. Konečně, třetí skupina zahrnuje i informování o antikoncepci, potratu a sexuálním zneužívání. Tato rozšířená obdoba ale není součástí sexuální výchovy ve všech vzdělávacích systémech.

Jednotlivé způsoby jak vyučovat sexuální výchovu se ale liší i tím, jak se staví k rizikovým situacím. Některé přístupy definují jako jedinou cestu jak se vyhnout nebezpečí sexuální zdrženlivost až abstinenci. Jiné doporučují odklad začátku sexuálně aktivního chování a využívání bariérové či hormonální koncepce. Širší pojetí jdou až k samotným kořenům sociálních problémů a zaměřují se na chudobu, nerovnost mezi pohlavími, zneužívání a násilí.

Nejvíce spornými body jsou antikoncepce, která bývá buď odsuzována pro nabádání k promiskuitě, nebo vychvalována jako prevence předčasných těhotnění a různých nemocí a předmanželský sex, který je v některých kulturách tabuizován a chápán jako společensky nepřipustný, zatímco jinde tvoří běžnou etapu života jedince.

Na jihu Afriky a v jiných oblastech s vysokou mírou HIV se velká část sexuální výchovy věnuje právě problematice HIV a AIDS. Jde o velmi důležitou součást vzdělání, jelikož neinformovanost má fatální následky. Na mnoha místech byl ještě nedávno původ AIDS vysvětlován na základě mýtů či pověr a to ve svém důsledku

⁶⁵ Ann L. Hanson; Sexuality Education and Religion?,
www.advocatesforyouth.org/parents/167?task=view.

zvyšovalo počet nakažených.⁶⁶ Nyní se díky soustředěné pozornosti jak školního vzdělávání, tak četných neziskových organizací situace výrazně zlepšila. Sexuální výchova plní preventivní úlohu a tím výrazně přispívá k omezování šíření HIV/AIDS.⁶⁷

4.e Sexuální výchova a rodiče

Snad každý souhlasí s tím, že se děti musí naučit jak správně přistupovat k sexu. Ale zároveň má každý rodič svůj vlastní názor na to, co přesně dítě musí naučit, kde a kdo by to měl dělat. Výsledky nedávných výzkumů ukazují, že jen málo rodičů ví, jak dát svým dětem potřebnou sexuální výchovu. Bohužel, dospívající a děti získávají největší část informací o sexuálních vztazích od svých přátel.

Někteří rodiče považují sexuální výchovu za zbytečnost, ale neberou v úvahu skutečnost, že rodiče nemohou bránit dítěti v získávání informací, které jej zajímají. Jiní rodiče si uvědomují tento fakt a nechtějí, aby jejich děti byly uvedeny v omyl různými mýty a pověstmi. Avšak i ti, kteří si uvědomují nutnost sexuální výchovy, nevědí s čím začít a jak mluvit s dítětem, jehož psychika je tak zranitelná.⁶⁸

4.f Právo na sexuální výchovu?

V roce 2010 byla OSN předložena zpráva ohledně návrhu nového lidského práva, práva na sexuální výchovu. Touto problematikou se UNESCO v předcházejících letech značně zabývalo a vytvořilo také několik doporučení a směrnic. Při jednání se projevilo náboženské zaměření jednotlivých zemí, avšak téma bylo pouze odsunuto k pozdějšímu projednávání a zůstává stále aktuální.

Jedním z výstupů těchto jednání byla skutečnost, že ve své podstatě neexistuje všeobecná shoda ohledně konkrétního významu termínu sexuální výchova.⁶⁹

5. Závěr

Sexuální výchova jako taková zabírá širokou škálu informací, které má předat. Je více než jasné, že s postupem let bude jejich znalost velmi ne-li životně důležitá. Při pohledu na statistiky není současný stav příliš uspokojivý, avšak tato problematika je natolik složitá, že nelze předpokládat větší průlom v nejbližších letech. Víme však, že do budoucna bude třeba situaci nezletilých těhotných dívek, zneužívaných dětí, nemocných žen a mužů, perzekuovaných homosexuálů aj. řešit. A největšími zbraněmi, které v současné době máme, jsou prevence a informace.

⁶⁶ Charles L. Gesheker; Myths of Aids and sex, www.virusmyth.com/aids/hiv/cgafrica.htm

⁶⁷ Review of Sex, Relationships and HIV Education in Schools, Approaches and Curricula, unesdoc.unesco.org/images/0016/001629/162989e.pdf

⁶⁸ Educativ, www.educativ.info

⁶⁹ OSN: Odpor proti snaze vytvořit nové právo na sexuální výchovu, prolife.cz/?a=71&id=1316

Zpracování: Lenka Matoušková

Redakční úprava: Petra Pejchová, Vojtěch Fiala, Laura Havlová, Dominika Holečková, Filip Chráska, Tomáš Konečný, Jan Potucký, Thu Thuy Truong, Jan Zipser

Grafická úprava a tech. spolupráce: Zuzana Procházková

Odborná spolupráce: Výzkumné centrum AMO (ředitel JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.)

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XVII. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2011

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky,
Třttná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460,
e-mail: summit@amo.cz,
IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz«

»www.studentsummit.cz«

TOP PARTNEŘI

GENERÁLNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU OSN

OD KOMERČNÍ BANKY

HLAVNÍ PARTNER
MODELU NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

MODEL NATO IS CO-SPONSORED BY
THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

HLAVNÍ PARTNER
MODELU EU

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

PARTNER ZAHÁJENÍ

PARTNER JEDNÁNÍ

UNIVERZITNÍ
PARTNER

DODAVATELÉ SLUŽEB

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

RESPEKT

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

PARTNER CHRONICLE

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky